

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна

Методичні вказівки

до виконання завдань самостійної роботи з дисципліни
«РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ОСВІТИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

для здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні
вищої освіти у галузі 01 «Освіта, педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Тема 1. Основні етапи розвитку порівняльної педагогіки

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Охарактеризуйте основні історичні етапи розвитку порівняльної педагогіки.

Завдання 2. Підготуйте презентаційну доповідь про провідних вчених-компаративістів та їх внесок у розвиток порівняльної педагогіки.

Завдання 3. Складіть короткий термінологічний словник основних понять порівняльної педагогіки як галузі педагогічної науки.

Література

1. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: навч. пос.. – Суми: Університетська книга, 2013. – 300 с.
2. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2014. – 215 с.
3. Нариси з порівняльної педагогіки. навчальний посібник / Василюк А., Корсак К., Яковець Н. – Ніжин: редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2002.
4. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник. – К. : ДАКККіМ, 2008. – 291 с.
5. Галус О. М. Порівняльна педагогіка : [навч. посіб.] / О. М. Галус, Л. М. Шапошнікова. – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
6. Десятов Т.М. Глосарій основних термінів професійної освіти і навчання: навч. посібник/ Десятов Т.М., упорядник, за загал. ред. Ничкало Н.Г. – К.: Видавництво «АртЕк», 2009. – 192с.
7. Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В.Г. Кременя, Ю.В. Ковбасюка; [упоряд.: Н.Г. Протасова, Ю.О. Молчанова, Т.В. Куренна; ред. рада: В.Г. Кремень, Ю.В. Ковбасюк, Н.Г. Протасова та ін.]; Нац. акад. пед. наук України, Нац. акад. держ. упр. при Президентові України [та ін.]. – К.: Основа, 2014.
8. Практикум з порівняльної педагогіки : навч.-метод. посібник / укл. Сбруєва А. А., Бойченко М. А., Чистякова І. А. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 92 с.

Методичні вказівки

1. Користуючись матеріалом про історію розвитку порівняльної педагогіки як наукової галузі, підготуйте власну періодизацію розвитку порівняльної педагогіки з коротким описом кожного періоду, його часовим проміжком, в межах кожного періоду обґрунтуйте етапи та схарактеризуйте їх; проілюструйте текстовий матеріал графічним зображенням процесу розвитку порівняльної педагогіки.

2. На підставі опрацювання літературних та інтернет джерел складіть короткий опис життєвого та творчого шляху провідного вченого-компаративіста (на вибір), визначте соціально-культурні чинники, що вплинули на його професійне становлення та розвиток як вченого-педагога; окресліть його внесок у розвиток порівняльної педагогіки як науки.

3. Користуючись довідковою літературою, інтернет джерелами та дисертаційними дослідженнями з порівняльної педагогіки складіть короткий

(до 20 понять) словник основних термінів, що використовуються у компаративістичних дослідженнях.

Тема 2. Методологія і методи порівняльно-педагогічного дослідження

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Охарактеризуйте наукову інтеграцію як інноваційний дослідницький підхід до пізнання педагогічної реальності.

Завдання 2. Поясніть, у чому полягає сутність міждисциплінарного підходу до дослідження освітніх явищ і процесів.

Завдання 3. Поясніть у чому полягає визначальна роль методології універсалізму у здійсненні досліджень порівняльного міжкультурного характеру.

Література

1. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: навч. пос.. – Суми: Університетська книга, 2013. – 300 с.
2. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2014. – 215 с.
3. Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів: хрестоматія / авторський колектив. – К. : Педагогічна думка, 2015.
4. Берри Дж., Пуртинга А., Сигалл М., Дасен П. Кросс-культурная психология. Исследования и применение. – Харьков: Гуманитарный Центр, 2007. – 556 с.
5. Бехруз Х. Універсалізм і релятивізм цінностей у контексті діалогу правових культур / Х. Бехруз // Філософія права і загальна теорія права. – 2012. – № 2. – С. 128 – 138.
6. Образцов П.И. Методы и методология психолого-педагогического исследования. – СПб.: Питер, 2004 – 268 с.
7. Федотова Г.А. Методология и методика психолого-педагогических исследований: Учебное пособие для студентов психолого-педагогических факультетов высших учебных заведений / Г.А. Федотова. – Великий Новгород: НовГУ, 2010. – 114 с.
8. Практикум з порівняльної педагогіки : навч.-метод. посібник / укл. Сбруєва А. А., Бойченко М. А., Чистякова І. А. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – 92 с.

Методичні вказівки

1. На підставі опрацювання наукової літератури розкрийте сутність наукової інтеграції як інноваційного дослідницького підходу до пізнання педагогічної реальності.
2. Користуючись літературою з теоретико-методологічних засад здійснення наукових досліджень та дисертаціями охарактеризуйте міждисциплінарний підхід до дослідження освітніх явищ та процесів; поясніть у чому його специфіка та відмінність від інших методологічних підходів; розкрийте доцільність його використання у порівняльно-педагогічних наукових роботах.

3. Охарактеризуйте сутність методології універсалізму, розкрийте філософське підґрунтя, поясніть її роль у здійсненні досліджень міжкультурного характеру.

Тема 3. Систематизація і класифікація тенденцій розвитку освіти

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Розкрийте зміст наукової категорії «тенденції розвитку освіти».

Завдання 2. Проаналізуйте критерії класифікації / систематизації тенденцій.

Література

1. Авшенюк Н.М. Педагогіка транснаціональної вищої освіти: концептуальні засади: навчальний посібник. – К: Ін-т обдарованої дитини, 2015. – 156 с.
2. Авшенюк Н.М. Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст: монографія; за наук. ред. Лещенко М.П. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. – 450 с.
3. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія. – Суми: Еллада, 2008. – 444 с.
4. Сбруєва А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань / А. А. Сбруєва – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 80 с.
5. Сбруєва А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ – поч. ХХІ ст.). – Суми: Вид-во „Козацький вал”, 2004.
6. Матвієнко О. Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. – К.: Ленвіт, 2005.

Методичні вказівки

1. Підготуйте термінологічну таблицю з трактування наукової категорії «тенденції розвитку освіти», використовуючи довідкову літературу, дисертаційні дослідження та наукові доробки провідних вчених України і зарубіжжя.
2. На підставі вивчення дисертаційних дослідження та наукової літератури складіть перелік критеріїв, що можуть використовуватися для класифікації/систематизації тенденцій; розкрийте їх значення та обґрунтуйте добір.

Тема 4. Глобалізація й інтернаціоналізація – ключові тенденції розвитку світового освітнього простору

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Розкрийте основні характеристики світового освітнього простору.

Завдання 2. Розкрийте сутність інтернаціоналізаційних процесів у розвитку освіти наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.

Завдання 3. Розкрийте глобалізаційні детермінанти розвитку освіти впродовж ХХ – на початку ХХІ ст.

Література

1. Авшенюк Н.М. Педагогіка транснаціональної вищої освіти: концептуальні засади: навчальний посібник. – К: Ін-т обдарованої дитини, 2015. – 156 с.
2. Авшенюк Н.М. Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст: монографія; за наук. ред. Лещенко М.П. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. – 450 с.
3. Сбруєва А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань / А. А. Сбруєва – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 80 с.
4. Сбруєва А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. ХХ – поч. ХХІ ст.). – Суми: Вид-во „Козацький вал”, 2004.
5. Вища освіта: хрестоматія з порівняльної педагогіки / уклад. Н.М. Демченко. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2012. – 261 с.
6. Вульфсон Б. Л. Стратегія розвитку образования на Западе на порого ХХІ века. – М. : Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.
7. Глобальные проблемы человечества как фактор трансформации образовательных систем: монография / под общей редакцией д-ра ист. наук, проф. В.И. Астаховой. – Харьков: Изд-во НУА, 2008. – 396 с.

Методичні вказівки

1. Користуючись науковими матеріалами дайте визначення науковій категорії «світовий освітній простір», охарактеризуйте основні етапи розвитку світового освітнього простору, виявіть ключові тенденції його розвитку у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.
2. На підставі вивчення наукових джерел сформулюйте визначення категорії «інтернаціоналізація освіти», охарактеризуйте основні етапи її розвитку; виявіть основні чинники інтернаціоналізації освіти наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Складіть термінологічну таблицю визначень зазначеної категорії.
3. Охарактеризуйте соціально-культурні й політико-економічні чинники глобалізації освіти впродовж ХХ – на початку ХХІ ст.; розкрийте основні етапи цього процесу.

Тема 5. Інтеграція як провідна тенденція розвитку систем освіти в Європейському регіоні

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Охарактеризуйте особливості процесів євроінтеграції освітніх систем європейських країн наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Завдання 2. Розкрийте історичні чинники, що зумовили соціально-культурну спорідненість англomовних (франкомовних, німецькомовних) країн.

Завдання 3. Здійсніть порівняльний аналіз розвитку систем освіти Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії, країн Прибалтики в умовах формування загальноєвропейського простору освіти.

Література

1. Матвієнко О. Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. – К.: Ленвіт, 2005.
2. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: монографія / Авшенюк Н.М., Кудін В.О., Огієнко О.І., та ін. – К.: Пед. думка, 2011. – 232 с.
3. Вища освіта: хрестоматія з порівняльної педагогіки / уклад. Н.М. Демченко. – Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2012. – 261 с.
4. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: навч. пос.. – Суми: Університетська книга, 2013. – 300 с.
5. Чепіль М.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2014. – 215 с.
6. Сбруєва А. А. Глобальні та регіональні тенденції розвитку вищої освіти в умовах побудови суспільства знань / А. А. Сбруєва – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 80 с.
7. Фольварочний І.В. Європейські громадські організації і освіта дорослих: монографія / Фольварочний І.В. – Тернопіль: Джура, 2009. – 347 с.

Методичні вказівки

1. На підставі опрацювання основних документів Болонського процесу розкрийте основні етапи процесів євроінтеграції освітніх систем європейських країн наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.; охарактеризуйте особливості кожного етапу; обґрунтуйте ключові тенденції зазначеного процесу.
2. Вивчивши наукові джерела, розкрийте історичні чинники, що зумовили соціально-культурну спорідненість англослов'янських / франкомовних / німецькомовних країн (на вибір).
3. На основі обґрунтування добору ключових критеріїв здійсніть порівняльний аналіз розвитку систем освіти Польщі, Словаччини, Угорщини, Чехії, країн Прибалтики в умовах формування загальноєвропейського простору освіти (на вибір дві країни).

Тема 6. Освітня політика міжнародних організацій щодо розвитку освіти

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Охарактеризуйте пріоритетні напрями освітньої політики розвинених країн світу у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Завдання 2. Здійсніть порівняльний аналіз основних напрямів діяльності міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, ОЕСР) у розвиткові систем освіти.

Завдання 3. Обґрунтуйте внесок міжнародних організацій у розвиток міжнародного ринку освітніх послуг впродовж ХХ – ХХІ ст.

Література

1. Авшенюк Н.М. Педагогіка транснаціональної вищої освіти: концептуальні засади: навчальний посібник. – К.: Ін-т обдарованої дитини, 2015. – 156 с.

2. Авшенюк Н.М. Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст: монографія; за наук. ред. Лещенко М.П. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. – 450 с.
3. Матвієнко О. Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. – К.: Ленвіт, 2005.
4. Актуальные вопросы развития образования в странах ОЕСР / Отв. ред. М.В. Ларионова. – М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2005. – 152 с.
5. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге ХХІ века. – М.: Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.
6. Фольварочний І.В. Європейські громадські організації і освіта дорослих: монографія / Фольварочний І.В. – Тернопіль: Джура, 2009. – 347 с.

Методичні вказівки

1. На підставі визначення категорії «освітня політика» виявіть й проаналізуйте пріоритетні напрями освітньої політики розвинених країн світу у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Розкрийте спільні й відмінні риси освітньої політики обраних для порівняння країн.
2. Вивчивши досвід діяльності міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, ОЕСР тощо) у розвиткові систем освіти, здійсніть порівняльний аналіз її основних напрямів на підставі обґрунтування ключових критеріїв порівняння.
3. Розкрийте сутність міжнародного ринку освітніх послуг; виявіть провідні чинники й обґрунтуйте основні етапи його розвитку; охарактеризуйте внесок міжнародних організацій у розвиток міжнародного ринку освітніх послуг впродовж ХХ – ХХІ ст.

Тема 7. Тенденції структурного реформування освітніх систем у зарубіжних країнах.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Охарактеризуйте соціокультурні чинники, що зумовили розвиток дошкільної (початкової / середньої / професійно-технічної/ вищої) освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Завдання 2. Здійсніть порівняльну характеристику освітніх систем високорозвинених (на вибір) франкомовних країн (Бельгія, Канада (Квебек), Франція); англомовних країн (Австралія, Велика Британія, Канада, США, Нова Зеландія); німецькомовних (Австрія, Німеччина, Швейцарія) країн.

Література

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
2. Матвієнко О. Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. – К.: Ленвіт, 2005.
3. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія. – Суми: Еллада, 2008. – 444 с.
4. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія / За ред. Н.Г. Ничкало, В.О. Кудіна. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.

5. Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високо розвинутою економікою: монографія / за ред. Л.П. Пуховської. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 176 с.
6. Бідюк Н.М. Професійне навчання безробітних у США: теорія і практика: [монографія] / за ред. Н.Г.Ничкало. – Хмельницький : ХмЦНТЕІ, 2009. – 542с.
7. Жуковський В. Морально-етичне виховання в історії американської школи: монографія / В. Жуковський. – Острог, 2002.
8. Каплун А.В. Розвиток систем підготовки кваліфікованих робітників у Болгарії і Польщі (кінець ХІХ – ХХ ст.): [монографія] / за ред. Ничкало. – Тернопіль, 2009. – 471 с.
9. Пазюра Н.В. Внутрішньофірмова професійна підготовка виробничого персоналу в Японії і південній Кореї: теорія і практика [монографія] / за ред. Дійсного члена НАПН України Н.Г. Ничкало. – К.: Видавництво «Альфа-Пік», 2014. – 600 с.
10. Пазюра Н.В. Особливості розвитку професійно-технічної освіти в Китаї (остання чверть ХХ століття) : [монографія] / за ред. Н.Г.Ничкало. – К.: Видавництво «Альфа-Пік», 2009. – 260с.
11. Професійна освіта і підготовка у Великій Британії: відповідність світовим стандартам: [наукове видання / Н.М. Авшенюк, Л.І. Голуб, Т.В. Красько, Т.С. П'ятакова]; за ред. Н.М. Авшенюк. – К.: КНУБА, 2010. – 76 с.

Методичні вказівки

1. Виявіть й охарактеризуйте соціокультурні чинники, що вплинули на розвиток дошкільної / початкової / середньої / професійно-технічної/ вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. у будь-якому регіоні світу (на вибір).
2. На підставі обґрунтування критеріїв для порівняння здійсніть порівняльну характеристику освітніх систем високорозвинених (на вибір) франкомовних країн (Бельгія, Канада (Квебек), Франція); англомовних країн (Австралія, Велика Британія, Канада, США, Нова Зеландія); німецькомовних (Австрія, Німеччина, Швейцарія) країн.

Тема 8. Ключові тенденції професійної підготовки педагогів у розвинених країнах світу

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Поясніть, у чому полягають особливості розвитку глобальної освіти в розвинених країнах світу.

Завдання 2. Обґрунтуйте ключові тенденції розвитку педагогічної освіти у розвинених країнах світу у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.

Завдання 3. Охарактеризуйте ключові напрями професійного розвитку педагогів в умовах неформальної освіти.

Література

1. Авшенюк Н.М. Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст: монографія; за наук. ред. Лещенко М.П. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. – 450 с.

2. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія і практика : монографія / Авшенюк Н.М., Десятов Т.М., Дяченко Л.М., Постригач Н.О., Пуховська Л.П., Сулима О.В. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 280 с.
3. Модернізація педагогічної освіти в європейському та євроатлантичному освітньому просторі: монографія / Авшенюк Н.М., Кудін В.О., Огієнко О.І., та ін. – К.: Пед. думка, 2011. – 232 с.
4. Кіщенко Ю.В. Формування професійної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу: монографія. – Херсон: ХДУ, 2004.
5. Кошманова Т. Розвиток педагогічної освіти в США (1960-1998 рр.). – Львів: „Світ”, 1999.
6. Постригач Н.О. Розвиток педагогічної освіти в Італійській республіці наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.: метод. посібник / [уклад. Н.О. Постригач] – Тернопіль: «Вектор», 2011. – 46 с.
7. Роляк А.О. Підготовка вчителя в Данії. Методичні рекомендації / Ангеліна Роляк. – Кам'янець – Подільський: ФОП Сисин О.В., 2010. – 48 с.
8. Сулима О.В. Підготовка вихователів дошкільних закладів у Федеративній Республіці Німеччина: історія, реалії, перспективи [Текст] : метод. посібник/ [уклад. О.В. Сулима] – К.: Видавництво «Альфа-Пік», 2010. – 72с.

Методичні вказівки

1. На підставі опрацювання наукових джерел та інтернет видань дайте визначення категорії «глобальна освіта», окресліть її принципи, сформулюйте особливості розвитку глобальної освіти в розвинених країнах світу.
2. Вивчивши наукові праці педагогів та дисертаційні дослідження обґрунтуйте ключові тенденції розвитку педагогічної освіти у розвинених країнах світу у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. (на вибір декілька країн). Схарактеризуйте спільні й відмінні тенденції у різних країнах, визначте чинники, що обумовлюють специфіку тенденцій у кожній з досліджуваних країн.
3. Проаналізувавши особливості професійного розвитку педагогів, охарактеризуйте ключові напрями цього процесу в умовах неформальної освіти. Проілюструйте свою відповідь конкретними прикладами з досвіду різних країн світу (на вибір).